

Booker, Christopher – North, Richard: Skryté dějiny
evropské integrace od roku 1918 do současnosti.
Brno: Barrister & Principal, 2006, 624 stran,
ISBN 80-7364-026-0.

Dan Marek¹

Christopher Booker a Richard North prezentují na rozsáhlém plátně obraz vývoje evropské integrace, jež v jejich podání sahá od zrodu novodobých integračních vizí ve 20. letech minulého století až po nedávné období počátku 21. století, jemuž dominovalo téma evropské ústavní smlouvy. Leitmotivem jejich plátna je prezentace evropské integrace jako velkého podvodu na občanech členských zemí dnešní Evropské unie (EU), jež byl realizován formou „nejvelkolepějšího státního převratu v dějinách“ (s. 22). Autoři tvrdí, že účelem jejich knihy „je podat poprvé pravdivé svědectví o tom, jak se evropští politici po půlstoletí prostřednictvím ‚projektu‘, jak ho nazývali zasvěcení, postupně pokoušeli vybudovat a svým občanům vnutit unikátní systém [nadnárodního] vládnutí“ (s. 13).

Práce je podložena nadstandardním množstvím primárních i sekundárních zdrojů a logicky rozvržena do přehledně členěných kapitol. Je velmi čtivá, napsaná srozumitelným, svěžím jazykem, jenž těží z profesního zaměření autorů. Oba autoři se dlouhodobě problematikou evropské integrace zabývají – Christopher Brooker jako novinář specializující se na evropskou problematiku v britském deníku *The Daily Telegraph*, Richard North je bývalým výzkumným pracovníkem v Evropském parlamentu.

Booker a North na rozdíl od většiny autorů, kteří se pokoušejí objasnit důvody, jež vedou evropské země ke spolupráci a integraci, práci nezačleňují do klasického diskurzu mezi dvěma tábory stoupenců institucionalismu a intergovernmentalismu (mezivládní spolupráce). Implicitně čtenáři sdělují, že jak institucionalisté, stavící na rozhodující roli nadnárodních institucí v procesu evropské integrace a klesajícím vlivu národních států, tak intergovernmentalisté, kteří vnímají národní státy jako klíčové aktéry a integrační proces jako výsledek jejich sbližujících se zájmů,

---

¹ Autor působí na Katedře politologie a evropských studií Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, Křížkovského 12, 771 80 Olomouc; e-mail: dmarek@tiscali.cz.

nepochopili rozhodující roli jednotlivců-hybatelů v historii evropské integrace. Staví tak na stěžejním argumentu, že největší vliv na realizaci evropského projektu měli technokraté jako Jean Monnet, Altiero Spinelli či Paul-Henri Spaak.

Největší slabinu práce a zároveň nevyužitou příležitost představuje přístup autorů k práci se zdroji. Svůj argument nedokázali obhájit kvalitní, vyváženou analýzou, ale pouze za cenu značné manipulace faktických údajů. Například jeden z klíčových aktérů Jean Monnet a motivy jeho aktivit jsou autory na mnoha místech prezentovány bez toho, aby jejich interpretace byla řádně podložena prameny. Monnetovi je přisuzován vliv, který neodpovídá závěrům jiných prací, jež analyzují roli Monneta při vytváření evropských nadnárodních struktur. To platí i o pracích Ducheneho, Brinckleyho a Hacketta či o samotných pamětech Monneta, které autoři této knihy využívají. Booker a North také opomíjejí významnou skutečnost, že sám Monnet byl v období 1955–1957 zásadním odpůrcem vzniku Evropského hospodářského společenství, které považoval za neoliberální, málo nadnárodní projekt se silným vlivem vlád členských zemí na jeho fungování.

Práce, jež má ambici představit čtenáři dějiny evropské integrace, se až příliš zaměřuje na vysvětlení role a pozic Velké Británie. Dalším významným aktérům jako je Francie nebo Německo je věnováno mnohem méně prostoru, nemluvě o dalších, velikostí menších zemích, jež jsou úplně na okraji zájmu autorů. Booker a North obecně opomíjí nemalou roli vlád členských států v procesu evropské integrace. Proces evropské integrace je významně formován skrze síť multilaterálních vazeb mezi členskými státy, které vytvářejí koalice k dosažení strategických dohod. Přezíravý postoj autorů k vlivu národních států na tento proces v mnoha ohledech překonává samotné institucionalisty, kteří přes svá tvrzení o snižující se roli států, považují národní státy za významné aktéry evropské integrace.

Kapitoly, jež jsou věnovány detailnímu vysvětlení britských postojů k evropské integraci, patří k nejzajímavějším částem knihy (kapitoly 8 až 10 a dílčí podkapitoly v následujících částech knihy). Velmi zdařile je zde například vysvětleno vyjednávání vstupu Británie za vlády Edwarda Heatha (kapitola 8), kde autoři přinášejí nové informace, jež dokládají snahu vlády zatajit před občany řadu negativních informací ohledně vyjednaných vstupních podmínek. Nicméně i v těchto kapitolách působí velmi rozporuplně na jedné straně tvrdá kritika britských pozic a na druhé opakovaná obhajoba rozumnosti těchto postojů. Je škoda, že obdobně podrobnému, kritickému zhodnocení nebyly podrobeny postoje dalších členských zemí a jejich představitelů.

Jako velmi problematické je možné vnímat snahu autorů o prezentaci evropské integrace jako ryze politického projektu, kdy text postrádá kvalitní vysvětlení jeho ekonomické dimenze.

Zejména význam jednotného trhu je v rozporu s výsledky většiny výzkumů na toto téma autory deklarován na „vějičku“ (s. 254), jež měla členské země povzbudit k dalšímu prohlubování evropské integrace. Ekonomické přínosy integrace jsou tak v práci v podstatě ignorovány. Autoři se naopak snaží prokázat, že v případě Británie jsou ekonomické přínosy zanedbatelné, či dokonce negativní. Svá tvrzení však staví pouze na zpochybňování pramenů, jež poukazují na ekonomické přínosy britského členství v EU, ale neopírají je o relevantní zdroje, které by podporovaly jejich vlastní argumenty.

Booker a North uvádějí, že M. Thatcherová „ustoupila také Delorovým požadavkům na obrovské zvýšení regionálních fondů...“ (s. 273), a kritizují nové pravomoci Komise v oblasti regionální politiky. Tato kritika však postrádá jakoukoli zmínku o tom, že Británie dlouhodobě patřila mezi silné zastánce této politiky a zároveň byla jedním z nejvýznamnějších příjemců regionální podpory. Jejich tvrzení, že „vlády států se tak snížily na status pouhých přihlížejících...“, jelikož v rámci regionální politiky vzniklo „... nové přímé ‚partnerství‘ mezi Komisí a ‚příslušnými úřady‘ na národní, regionální či místní úrovni“ (s. 273), je v rozporu s výsledky většiny výzkumů v této oblasti. Ty naopak potvrzují rozhodující roli vlád při vyjednávání národních programových dokumentů, jež stanovují priority pro čerpání prostředků, jež jsou jednotlivým zemím alokovány v rámci regionální politiky.

Text, prezentující dějiny evropské integrace, by měl reflektovat jak proces prohlubování integrace, tak proces rozšiřování. Druhý z těchto procesů je však, s výjimkou vstupu Británie, na okraji zájmu autorů. Jednotlivá kola rozšiřování jsou zmíněna jen okrajově bez toho, aby byla vysvětlena motivace a očekávání vstupujících zemí. Několik málo pasáží textu, jež jsou věnovány novým členům ze zemí střední a východní Evropy, prezentuje jejich účast na integračním projektu značně nevyváženě. Ilustrativní je v tomto ohledu polské referendum o vstupu do EU, které Booker a North popisují následovně: „... v Polsku zařal dostatek voličů zuby, takže účast voličů v referendu přesáhla těsně 50 % potřebných k tomu, aby bylo uznáno za platné, a tábor pro vstup zvítězil většinou 82 %. Milióny frustrovaných nebo zmatených Poláků se k volebním urnám vůbec nevypravily (s. 469).“²

Obdobně je obtížné přijmout argument autorů, který zdůrazňuje podobnost evropské ústavní smlouvy s ústavou bývalého Sovětského svazu. „Každá ze zakládajících republik [SSSR], stejně jako členské státy EU, si ponechávala zdání vlastních vládních struktur, dokonce včetně vlastního ‚ministra zahraničí‘. V praxi však bylo vše podřízeno centrální či ‚unijní‘ vládě

---

² Referenda, které se v Polsku konalo 8. června 2003, se zúčastnilo 58,85 % oprávněných voličů. 77,45 % z nich hlasovalo pro vstup, 22,45 % proti vstupu do EU.

v Moskvě" (s. 603). Zejména čtenáři ze střední a východní Evropy mohou také jen stěží přijmout za vědecky podložené tvrzení autorů, že evropský projekt lze považovat za jeden „z největších kolektivních klamů 20. století, jenž se v tomto ohledu mohl měřit se sebeobelhávajícími sny komunismu“ (s. 566).

Booker a North v úvodu knihy sdělují, že „za to, že se nám podařilo vnést do této záležitosti světlo, vdčíme především historickým pracím profesora Andrew Moravcsika z Harvardské univerzity [nyní Princeton University]“ (s. 16). Sám Moravcsik, současný přední expert na evropskou integraci a jeden z hlavních představitelů teorie liberálního intergovernmentalismu, podrobil ve své recenzi jejich práci zdrcující kritice. Jeho postoj k textu velmi výstižně ilustruje následující komentář: „... jeden je okamžitě skeptický ke knihám, jež prodávají ‚utajenou historii‘, kterou historici nepochopili, a je zřejmé, že Booker a North podporují svá tvrzení pouze pomocí značného historického a statistického zkreslení.“³ Je běžné, že každé politické uskupení má tendenci vykládat historii způsobem, který odpovídá jeho zájmům. Obraz vývoje evropské integrace v podání Bookera a Northa tak představuje perspektivu, kterou evropskou integraci nahlíží pouze skalní euroskeptici. Hlavní přínos jejich práce tak spočívá zejména v možnosti seznámit se s názory tohoto myšlenkového proudu na integrační proces. Zájemcům o vyváženější akademický pohled na tento proces mohu doporučit k četbě jednu z nejlepších prací, které doposud byly na toto téma napsány. Jde o práci Andrew Moravcsika *The Choice for Europe: Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht* (Ithaca: Cornell University Press, 1998). Vzhledem k tomu, že ji Booker a North ve svém textu hojně citují a jejího autora označují za svůj klíčový zdroj, se domnívám, že by s tímto doporučením i oni sami mohli souhlasit.

---

³ Moravcsik, Andrew: *Eurosceptic, but sane*. Prospect Magazine, č. 101, srpen 2004.